

YARGITAY BAŞKANLIĞI

ADLÎ YIL AÇIŞ KONUŞMASI

(2007 - 2008)

Osman ARSLAN
Yargıtay Birinci Başkanı

6 Eylül 2007

YARGITAY BAŞKANLIĞI

ADLÎ YIL AÇIŞ KONUŞMASI

(2007 - 2008)

Osman ARSLAN
Yargıtay Birinci Başkanı

6 Eylül 2007

Sayın Cumhurbaşkanım,

Sayın Konuklar,

Değerli Meslektaşlarım,

2007–2008 adli yılını; ülkemize, milletimize ve tüm insanlığa barış, esenlik ve mutluluk getirmesi dileğiyle açıyorum.

Bu anlamlı günde bizimle birlikte olduğunuz için sizlere saygılarımı sunuyor, teşekkür ediyorum.

Geçen bir yıl içinde aramızdan ebediyen ayrılmış bulunan meslektaşlarımızı ve yargı görevlilerini minnet, saygı ve rahmetle anıyorum. Bu dönem içinde yaşamlarının en güzel yıllarını adaleti gerçekleştirmek için çalışan ve emekliye ayrılan meslektaşlarımıza, yargı görevlilerine şükranlarımı sunuyor, kendilerine sağlık ve esenlikler diliyorum. Hizmetleri unutulmayacaktır.

Yargıtay 6 Mart 1868 tarihinden beri 139 yıldır Türk Milleti adına yargılama yapmanın ve ülkesine hizmet etmenin gururunu yaşamaktadır.

Kuruluşundan günümüze kadar pek çok üstün yetenekli, seçkin, adil ve fazilet timsali hukukçu Yargıtayda görev üstlenmişler, Türk hukukunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Adalet bayrağının onurla ve vakaarla taşınmasında hepsinin payları ve övgüye değer hizmetleri vardır. Yargıtayda görev yapan ve emeği geçen herkesi şükranla anıyorum.

Yurt genelinde adaleti tesis etmenin yanı sıra; demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter yapısını, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü korumak da Yargıtayın en önemli ve vazgeçilmez sorumluluğudur.

Yüce Atatürk'ün en büyük eserim dediği Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacak, Yargıtay da sonsuza kadar görevini sürdürecektir.

***

İnsanların insan olmaları nedeniyle doğuştan kazandıkları devredilemez ve vazgeçilemez hakları vardır. İnsan hakları çetin ve uzun mücadeleler sonucu anayasalarda ve uluslararası sözleşmelerde yer almıştır.

İnsan haklarının güvencesi demokrasidir. Demokratik rejimlerde bu hak ve özgürlükleri korumak için bazı önlemlerin alınmasına gerek duyulmuştur. Devletin yasama, yürütme ve yargı erkleri önceleri tek bir otorite tarafından kullanılırken; demokrasiye geçişle, bu erklerin bölünerek birbirinin yanında ve birbirinden bağımsız olarak çalışması ilkesi benimsenmiştir. Devletin egemenliğinin yasama, yürütme ve yargı tarafından kullanılmasına kuvvetler ayrılığı (Erkler ayrılığı) denilmektedir.

Anayasanın 6. maddesinde ilke olarak kuvvetler ayrılığı benimsenmiş, diğer maddelerinde organların görev ve yetkileri ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın başlangıç bölümünde "Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir iş bölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu" açıkça vurgulanmıştır.

Anayasa'nın bu açık hükmü, kuvvetlerin çatışmasını değil, uyumlu çalışmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti "...demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir" (Anayasa mad. 2). Anayasada Cumhu-

riyetin nitelikleri açıkça belirtilmiştir. Devletin bu nitelikleri değiştiremez ve değiştirilmesi teklif dahi edilemez.

Cumhuriyetin temel niteliklerine herkes sahip çıkmalı; Cumhuriyeti, Atatürk ilke ve inkılâpları ile cumhuriyetin kazanımlarını korumak konusunda her kurum ve her yurttaş kendisini görevli saymalıdır. Çağdaşlığın ve uygar dünyada saygın bir yer almanın gereği budur.

***

İnsanların en temel hakkı yaşama hakkıdır. Bu nedenle yaşama hakkı uluslararası bildirge ve sözleşmelerde öncelikli yer almış ve korunması öngörülmüştür.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 3. maddesinde “yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır” denilmektedir. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 6. maddesinde “Her insanın doğuştan gelen yaşama hakkı vardır. Bu hak yasalarla korunacaktır. Hiç kimsenin yaşamı keyfi olarak elinden alınamaz” hükmüne yer verilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 2. maddesi “Herkesin yaşama hakkı kanunla korunur” biçimindedir.

Gerek ülkemizde ve gerekse dünyada süren terör insan hakları ve demokrasiler için tehdit oluşturmaktadır.

Terörün doğrudan hedefi insandır, insanların yaşama hakkını ortadan kaldırmaktır.

Terör bir insanlık suçudur. Teröre karşı bireylerin, kurum ve kuruluşlar ile tüm devletlerin mücadele ederek birlikte davranmaları bir zorunluluktur. Bugün bazı devletlerin doğrudan ve dolaylı olarak teröre destek verdikleri bilinen bir olgudur. Terör örgütlerinin kullandıkları araç, gereç, silah ve mühimmatın devletlerin tekel ve denetiminde olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Terörle mücadelede bütün devletlere görev düşmektedir. Devletler silah ve mühimmatın terör örgütlerinin eline geçmesini önleyici tedbirleri almak zorundadırlar. Bu önlemleri almamak, teröre açık destek vermekle eşdeğerdir. Ancak teröre destek veren ülkeler bu silahların bir gün kendilerine çevrilebileceğini bilmelidirler. Bugün terörün acısını derinden yaşayan ülkemiz, bunun üstesinden gelecek güce fazlası ile sahiptir. Sabırlı ve hoşgörülü Türk Milletinin sabrının bir sınırı olduğu da unutulmamalıdır.

Yerindeliği kanıtlanmış bir atasözümüzde vurgulandığı üzere, “silahın sahibine sadakati yoktur”. Teröre doğru-

dan ve dolaylı destek veren ülkelerin uluslararası sözleşmelere ve uluslararası hukuka uygun davranmalarını bekliyoruz.

Ülkemizde gerici ve bölücü terör dış destekli olarak varlığını sürdürmektedir. Teröre karşı mücadele ülkemizin en doğal ve meşru hakkıdır. Hukuk devleti olarak terörle mücadelenin zorluğu bilinmektedir. Devletimiz hukuk kurallarından vazgeçmeden terörle mücadeleyi sürdürmektedir ve sürdürecektir. Silahlı kuvvetlerimiz ile güvenlik güçlerimiz terörle mücadelede üstün çaba ve gayret göstermektedirler. Ancak bu konuda diğer kuruluşlarımıza ve yurttaşlarımıza da görevler düşmektedir.

Daha güzel bir dünyada ve ülkede yaşamak istiyorsak; terörü bitirmek için, herkes görevini eksiksiz yerine getirmelidir.

Yüce Atatürk tarafından Türkiye Cumhuriyeti tekil (üniter) bir devlet olarak kurulmuştur. Anayasanın 3. maddesinde “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.” denilerek devletin milli devlet olduğu vurgulanmıştır. Anayasa’nın bu hükmünün değiştirilmesi de mümkün bulunmamaktadır. Kuruluş yıllarında Atatürk, milleti “Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye Halkına Türk Milleti

denir.” biçiminde tanımlamıştır. Anayasanın 66/1. maddesi “Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı bulunan herkes Türk’tür” hükmüne yer vermiştir. Her iki tanımda da Türk sözcüğünün etnik anlamda kullanılmadığı, ülke üzerinde yaşayan bütün bireyleri kapsadığı görülmektedir. Bir başka anlatımla, Türk Milleti kavramı ırka, dine ve etnik kökene dayanmamakta, bireyler arasında hiçbir ayırım kabul edilmemektedir.

Bağımsız yaşama hakkını çetin mücadeleler sonunda elde eden Türk Milleti, tarihinin her döneminde ülkesine ve devletine sahip çıkmış, bu uğurda hiçbir özveriden kaçınmamıştır. Bundan böyle de Türk Milleti ülkesi ve Devletinin bütünlüğünün korunması için her türlü fedakârlığı gösterecektir. Bu hususta kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

***

Ülkemiz 1839 yılında açıklanan Tanzimat Fermanıyla birlikte yönünü batıya dönmüştür. 1856 tarihli Islahat Fermanını takiben batıdan Fransız Ceza Kanunu, Ticaret Kanunu gibi bir takım kanunlar iktibas edilmiştir. 1879 yılında ise ilk kez Şer’i Mahkemelerin yanında Nizamiye Mahkemeleri ile İstinaf Mahkemeleri kurulmuştur. Cumhuriyetin

kurulmasından sonra batı hukuku benimsenmiş ve bu doğrultuda işlem ve uygulama yapılmıştır. Bu nedenle 1924 yılında kabul edilen 469 sayılı Kanunla Şer'îye Mahkemeleri kaldırılarak ikili olan ilk derece mahkeme sistemi tekli hale dönüştürülmüştür. Osmanlı İmparatorluğunun geniş bir alana yayılması, ulaşım ve iletişimin kısıtlı olması, yeterli sayıda yetişkin hâkim bulunmaması gibi sebeplerle aynı kanunla İstinaf Mahkemeleri uygulamadan kaldırılmıştır. İstinaf Mahkemeleri kaldırıldıktan hemen sonra yeniden kurulması için tartışmalar başlamış, bu mahkemelerin lehinde ve aleyhinde görüşler açıklanmıştır. Kanun koyucu bu mahkemelerin gerekli olduğu sonucuna vararak, 5235 sayılı Bölge Adliye Mahkemeleri Kanununu kabul etmiş ve Kanun 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Kanun uyarınca Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından 9 bölgede “Bölge Adliye Mahkemesi” kurulmasına karar verilerek, 01.06.2007 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

Bölge Adliye Mahkemeleri kurulduğuna göre, bundan sonra yapılacak iş bu mahkemelerin sorunsuz olarak faaliyete geçirilmesi ve adalet hizmetine yararlı olması için gerekenlerin yapılmasıdır. Bölge Adliye Mahkemelerinin başarılı olması ve beklentilere yanıt vermesi, Yargıtayın batıda ol-

duğu gibi hukuki denetim yapmasına ve içtihat mahkemesi olarak çalışmasına olanak sağlayacaktır. Ancak bu mahkemelerden beklenen yararın sağlanabilmesi için aşağıda açıklanan hususların yerine getirilmesi gerekli görölmektedir.

— Öncelikle kişi hak ve özgürlüklerini ilgilendiren temel ceza mevzuatı ile uygulamanın oturması, tutarlı hale gelmesi ve mahkeme alt yapısının oluşturulması için daha önce açıkladığımız üzere Bölge Adliye Mahkemelerinin 1 Haziran 2010 tarihinde faaliyete geçirilmesinin uygun olduğu düşünölmektedir.

— 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286/2-a, b madde ve fıkraları uyarınca ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan Bölge Adliye Mahkemesi kararları temyiz edilemez.

Hapis cezası insanlar için öngörölen en ağır cezadır. Nihai olarak hükmedilen 5 yıllık cezanın kesin olması kabul edilebilir değildir. Genel olarak mukayeseli hukukta 1 veya 2 yıllık süreler kabul edilmekte, bazı ölkelerde ise hapis cezaları süreye bakılmaksızın temyize tabi bulunmaktadır.

Kanun yolunun birden çok olması kişi hak ve özgürlükleri yönünden bir güvencedir. Bu nedenle kanunda öngörülen 5 yıllık süre çok fazladır, sürenin iki yıl olarak değiştirilmesi uygun olacaktır.

— HUMK.nun 5236 sayılı Kanunla değişik 428/1. maddesi gereğince miktar veya değeri 5.000.-YTL.yi geçmeyen davalara ilişkin kararlar temyiz edilemez.

Bölge Adliye Mahkemelerinin temel amaçlarından biri ilk derece mahkemeleri ile yüksek mahkeme arasında süzgeç görevi yapması, Yargıtayın gerçek işlevini yapmasına olanak sağlamasıdır. Kanunda öngörülen 5.000.-YTL.lik meblağ bu amacın gerçekleşmesi için yeterli değildir. Beş yıllık hapis cezasının 5.000.-YTL.ye eşit olduğu da kabul edilemez. Bu nedenle 5.000.-YTL. olan kesinlik sınırının artırılması ve makul ölçüye çıkarılması gerekli bulunmaktadır.

Kurtuluş Savaşı devam ederken Atatürk tarafından 1 Mart 1922 tarihinde mecliste yapılan bir konuşmada adaletin süratli olması ve halka güven vermesi, kanunların ihtiyaç duyuldukça yenilenmesi ve değiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Cumhuriyetin kurulmasından sonra, batıdan alınan temel kanunların uygulanmasında ve benimsenmesinde

Yargıtayın etkin rolü olmuştur. Hukuk kuralları durağan, hayat ise gelişen ve değişen bir yapıya sahiptir. Bu nedenle hukuk kurallarının ve bu arada temel kanunların zaman içinde değiştirilmeleri kaçınılmazdır.

Bu nedenle TMK. 2002 yılında, TCK., CMK., Ceza- ların İnfazı Kanunu ve Kabahatler Kanunu 2005 yılında ye- niden düzenlenerek yürürlüğe konulmuştur. Her yeni kanu- nun yürürlüğe girmesinde bazı hukuki sorunların çıkması doğaldır. Zaman içinde bunlar aşılır. Bu doğrultuda yapılan değerlendirmeler, diğer temel yasaların kanunlaşmasını ge- ciktirmemelidir. Bu bağlamda, kanun tasarısı haline getiril- miş bulunan TTK., HMK., BK. gibi temel kanunların en kı- sa süre içinde görüşülerek yürürlüğe konulması beklenmek- tedir.

***

1982 Anayasasının pek çok hükmü değiştirildiği hal- de Yargı bölümüne ilişkin esaslı bir değişiklik yapılmamış- tır. 2005 yılı adli yıl açış konuşmasında Anayasa'nın yargı bölümü ile ilgili görüşlerimiz ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Burada aynı hususları tekrar etmek istemiyoruz. Açıkladı-

ğımız görüşleri tekrar ediyor ve bu değişikliklerin en kısa zamanda gerçekleşmesini diliyoruz.

***

Temel kanunlardan olan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yenilenmesi amacıyla Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı hazırlanmıştır. Tasarının bu yasama yılında yasalaşması beklenmektedir.

Hazırlanan tasarının üçüncü bölüm, ikinci ayırımı oluşturan 51 ilâ 54. maddelerinde hâkimin hukuki sorumluluğuna ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Tasarıda yürürlükte bulunan HUMK.nun 573 ilâ 576. maddelerindeki düzenleme terk edilerek hâkimler ile ilgili tazminat davasının doğrudan devlet aleyhine açılacağı ve ilgili hâkime ihbar olunacağı, devletin hâkime rücu edeceği ilkelerine yer verilmiş, buna karşın, dava açanın davayı kaybetmesi halinde maddi ve manevi tazminatla sorumlu olacağına ilişkin hükme yer verilmemiştir. Tasarıda öngörülen bu hükümlerle hâkimler aleyhine dava açılması, kolaylaştırılmanın ötesinde adeta özendirilmiştir. Bu konu hâkim teminatını doğrudan ilgilendirdiğinden, görüşlerimizin ayrıntılı biçimde açıklanmasında zorunluluk bulunmaktadır.

Adalet hizmetlerinin görülmesinde en önemli rolü hâkimler üstlenmektedir. Hâkimler de insan olduğuna göre, onların arasında da kasıtlı veya ihmali davranışları nedeniyle görev ve disiplin suçu işleyenler, davanın taraflarına zarar verenler bulunması muhtemeldir. Kişisel ve görev suçu işleyen hâkimler hakkında gerek ceza ve gerekse disiplin yönünden soruşturma ve kovuşturma yapılmaktadır (2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu md. 62 ilâ 93, Yargıtay Kanunu md. 18/4, 46, 47).

Yargı yetkisi kullanan hâkimlerin, kasten veya ağır ihmalleri sonucu yargılanan kişilere zarar vermeleri halinde, sorumlu olacakları da tartışmasızdır. Kullanılan her yetkinin cezaî ve hukukî sorumluluğu gerektirmesi doğal bir sonuçtur.

Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılmaktadır. Mahkemelerin esas rüknü ise hâkimlerdir. Bir başka anlatımla yargılama yapan, karar ve hüküm veren hâkimlerdir.

Anayasamızın 9, 138, 139 ve 143. maddelerinde hâkimlerle ilgili kapsamlı düzenlemeler yapıldığı gibi, İnsan Hakları Bildirgesinin 13., Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 14. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. mad-

delerinde hâkimlerin bağımsızlığı, tarafsızlığı ve teminatı ile ilgili hükümler yer almıştır.

Bu hükümler gerek ülkemizde ve gerekse dünyada hâkimlerin özel yeri ve konumunu göstermektedir. Hâkim bağımsızlığı ve teminatı, hâkimler için bir ayrıcalık olmayıp, yargılananlar için adil yargılanmanın gereğidir. Hâkim teminatı, hâkimlerin her türlü dış baskı, tehdit, teşvik, tavsiye, telkin ve yönlendirmeye karşı korunmasıdır. Hâkim teminatı ile bağımsızlığı aynı şey değildir. Hâkim teminatı bağımsızlığın en önemli unsuru olup, teminat olmadan bağımsızlıktan söz edilemez. Hâkim teminatının zayıflatılması veya kaldırılması, hâkimi bağımlı hale getirir.

Kişilerin, hâkimlerin bağımsız ve teminatlı olduğunu bilmeleri yargıya olan güveni artırır. Bağımsız olmayan ve teminatı bulunmayan hâkim, yargıladığı taraflara güven veremez.

Hâkimler Devlet memuru ya da kamu ajanı değildir. Hâkimler özel statüsü olan, kendine özgü kamu görevlileridir. Hâkimlerin yargısal faaliyetleri idari eylem ve işlem niteliğinde olmayıp, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkindir. Bağımsız hâkimler tarafından kullanılan yargı yetkisinin, idari yetki ile karıştırılmaması gerekir.

Hâkimlerin kullandıkları erke ilişkin statüleri nedeniyle gerek ülkemizde ve gerekse pek çok ülkede, hukuki sorumlulukları genel hükümlerden ayırık olarak özel düzenlemeye tabidir. Bu özel düzenlemeler “kişisel kusur” esasına dayanmaktadır. Zira hukuki sorumluluğu gerektiren nedenler, aynı zamanda ceza kanunu yönünden suç oluşturan eylemlerdir. Hâkimlerle ilgili hukuki sorumluluğun, kişisel kusura göre düzenlenmesi gerekmektedir. Ancak tasarıda bu ilkedden uzaklaşarak, hizmet kusuru ilke olarak benimsenmiş ve bu doğrultuda düzenleme yapılmıştır.

Tasarının 51. maddesinin 1. fıkrasında hâkimlerin yargılama faaliyetlerinden dolayı kişilerin devlet aleyhine dava açması, son fıkrasında ise devletin ödediği tazminatı ilgili hâkimden rücu istemesi hükmüne yer verilmiştir.

Kural olarak, kamu tüzel kişilerinin sorumlulukları hizmet kusuruna; kamu görevlilerinin sorumlulukları ise kişisel kusurlarına tabi tutulmuştur.

İdari olarak görev yapan ve yetki kullanan kamu ajanlarında, hiyerarşi ve bağımlılık esastır. Bu nedenlerle Anayasanın 129/5. maddesi uyarınca 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 13. maddesi yürürlüğe konulmuştur.

Hâkimler ise görevlerinde bağımsızdır. Hâkimlere emir ve talimat verilmesi, tavsiye ve telkinde bulunulması mümkün değildir (Anayasa 138, 139).

Hukuki sorumluluk nedeniyle önce devlet aleyhine dava açılması, hüküm kesinleştikten sonra devletin hâkime rücu etmesi, hâkimi devlet memuru haline dönüştürür.

Hâkimler, Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler (Anayasa 138/1). Kural olarak, çekişmeli yargıda en az iki taraf karşı karşıya gelmektedir. Sonuçta verilecek kararın tarafların tamamını memnun etmesi olanaksızdır. Davayı kaybeden taraf, toplum içinde kendisini savunabilmek adına, ilgili gördüklerini ve bu arada hâkimleri de suçlamaktadır. Hâkimin vereceği kararın iki tarafı da mutlu etmesi olanaksız olduğuna göre, aleyhine karar verilen kişinin muğber olması kaçınılmazdır. Hâkimler kişilerin özgürlükleri ve mal varlıkları ile ilgili ve kişileri doğrudan ilgilendiren yargı yetkisi kullanmaktadırlar. Delillerin serbestçe değerlendirilmesi, vicdani kanaatle mümkündür. Hâkimlerin hukuki sorumluluğu düzenlenirken çok dikkatli olunması gerekir.

Yargısal işlevinden dolayı, hâkim verdiği her karar nedeniyle dava tehdidi altındadır. Davayı kaybeden tarafın,

hâkim aleyhine dava açma olasılığı vardır. Bazı ülkelerde olduğu gibi, hâkimlerin verdikleri karardan dolayı tamamen sorumsuz olmaları veya sorumluluğun aşırı derecede kısıtlanması kabul edilemez. Böyle bir uygulama, hâkimlerin keyfiliğine yol açar. Hâkimler aleyhine dava açılmasının kolaylaştırılması ve özendirilmesi ise, hâkimi tedirgin eder. Bu durumda hâkim karar vermekten çekinir, delilleri serbest bir şekilde değerlendiremez, vicdani kanaatine uygun olarak karar veremez ve sonuçta işlevini gereği gibi yapamaz.

Bu konuda, ölçülü ve dengeli bir çözüm bulunması gerekir.

Uygulamada, hâkimlerle ilgili davaların büyük çoğunluğunun, yargılama süreci devam ederken açıldığı görülmektedir.

Davanın geç sonuçlanmasından yarar sağlayacağını uman taraflar ile davayı kaybedeceğini anlayan bazı kişilerin; usul kanunlarında öngörülen kuralları zorladıkları, dava hakkını kötüye kullanarak, yargılamayı yürüten hâkimler aleyhine sembolik davalar açtıkları bilinen bir gerçektir. Bu davaların gerçek amacı, adaletin tecellisini geciktirmenin yanı sıra; hâkimi huzursuz etmek, sindirmeye çalışmak, te-

dirgin etmek, davadan çekilmeye ya da lehine karar vermeye zorlamaktır.

Uygulamada karar ve hüküm kesinleştikten sonra hâkim aleyhine açılan hukukî (malî) sorumluluk davası oransal olarak çok düşüktür. Bu davaların yargılama sürerken açılmasının sebebi, görülen zarar değil; yukarıda açıklanan davayı etkileme gayretidir. Bu art niyetli yaklaşımın, hoş görülmesi ve yasal dayanak bulması kabul edilemez ve edilememelidir.

Hâkimle taraflar arasında dava bulunması reddi hâkim sebebidir. (HUMK. 29/5, HMK. Tasarısı 41/d).

Tasarıda öngörüldüğü biçimde tazminat davalarının devlet aleyhine açılması, hâkimin reddi ile ilgili süreci etkilemeyecektir. Zira devlet aleyhine dava açıldığında tasarının 53/3 maddesi gereğince dava hâkime re'sen ihbar olunacak, hâkimle ilgili taraf karşı karşıya gelecektir.

Hâkimlerin hukuki sorumluluğu düzenlenirken yargısal faaliyetin aksatılmaması ve olumsuz etkilenmemesi dikkate alınmalıdır. Hâkimlerin malî sorumluluğuna yönelik özel kurallar ve yaptırımların konulmasının nedeni dava açma hakkının kötüye kullanılmasını önlemektir.

Tasarıda, doğrudan devlet aleyhine tazminat davası açılması kabul edildiğinden, HUMK.nun 576. maddesinin 2. fıkrası tasarıya alınmamıştır. Sözü edilen fıkra, hâkim aleyhine açılan davanın olumsuz sonuçlanması halinde; hâkim yararına re'sen maddi ve manevi tazminata hükmedilmesine ilişkindir. Kanunun bu düzenlemesi hâkimler aleyhine haksız ve yersiz olarak açılan davaların yaptırımını oluşturmaktadır; dava açarken kişilerin daha özenli olmasını sağlamakta, caydırıcı görev yapmaktadır. Tasarıda bu hükme yer verilmemesi sonucunda, iyi niyetli olmayan taraf için bir hakkın kötüye kullanılması açıkça teşvik edilmiş olmaktadır.

Hâkimler aleyhine açılan tazminat davalarının reddi halinde, davacının para cezası ile cezalandırılması genel olarak kabul edilen bir uygulamadır. Yaptırımın amacı, kişinin dava açarken dikkatli ve özenli olmasını sağlamaktır. Yaptırımın çok yüksek olması, haklı dahi olsa dava açılmasını engeller ki, amaçlanan bu değildir. Yaptırımın çok düşük olması ise, hâkimler aleyhine dava açılmasını özendirir ki, istenen bu da değildir. Açıklanan nedenlerle, yaptırımın makul miktarda olması gerekir. Tasarının 54. maddesinde yaptırım olarak öngörülen para cezasının miktarı, hukuk davalarındaki parasal değerler dikkate alındığında çok düşük bu-

lunmaktadır. Para cezasının makul miktara çıkarılması gerekli görülmektedir.

Tasarıda hâkimlerin hukuki sorumlulukları, genel hatları itibariyle devlet memurlarının hukuki sorumluluklarına benzer biçimde düzenlenmiş bulunmaktadır. Belirtilen hususlar çerçevesinde, hâkimlerle devlet memurlarını aynı kategoride değerlendirmek doğru değildir.

— Hâkimlerin hukuki sorumluluğunu gerektiren haller, aynı zamanda Ceza Kanununda suç olarak kabul edilen eylemlerdir.

— Devletle hâkim arasında hiyerarşi, gözetim ve denetim ilişkisi bulunmamaktadır.

— Yargı yetkisi, Türk Milleti adına kullanılan bir yetkidir. Hâkimler bağımsız olduklarından, hizmet kusuru söz konusu olamaz. Hâkimlerin bağımsız, devlet memurlarının ise bağımlı olması asıldır.

— Devlet memurları ile hâkimlerin statüleri ve işlevleri farklıdır. Bu farklılık mali sorumluluklarının da farklı olmasını gerektirir.

— Tasarının komisyon görüşmelerinde, davanın devlet aleyhine açılmasıyla, hâkimlerin korunduğuna işaret edilmiştir. Hâkimlerin böyle bir korumaya ihtiyaçları yoktur. Devletin ödediği tazminatı ilgili hâkimden rücu istemesi bu gerekçe ile çeliştiği gibi, hâkimin davada ihbar edilen kişi olarak bulunması, hâkimi güçsüz ve savunmasız bırakır.

Haksız eylemde bulunan ve suç işleyen hâkim, doğrudan sorumlu olmalıdır. Yargılayan kişi de olsa suç işleyen, sonucuna katlanması gerekir. İşlenen suçtan dolayı ceza ve disiplin sorumluluğu kişisel olduğuna göre, bu eylemlerden doğan hukukî (malî) sorumluluk da kişisel olmalıdır.

Açıklanan nedenlerle hâkim aleyhine tazminat davası doğrudan açılmalı ve hâkim birincil sorumlu olmalıdır.

Tazminat davasının sübuta ermemesi halinde; hâkim yararına; yürürlükte bulunan HUMK.da öngörüldüğü üzere maddi ve manevi tazminata hükmedilmelidir. Davanın reddi halinde verilecek para cezası, dava açarken düşünmeyi sağlayacak ve yaptırım işlevi görecektir miktarda olmalıdır.

Hâkimlerin mali sorumluluğu ile ilgili olarak ülkelerin uygulamalarının farklılık gösterdiği bilinmektedir. Zira her birinin ortamı, sosyal ve kültürel yapısı ile koşulları

farklıdır. Başka ülkelerde olumlu sonuç veren her uygulamanın, bizde başarıya ulaşması beklenemez. Bu husus gözden uzak tutulmamalıdır.

Tasarının 51 ilâ 54. maddelerinin, açıklamalarımız doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtmek istiyoruz.

***

Bilim, bilişim ve iletişim alanlarında çok ileri teknolojik gelişmelere karşın, adalet dağıtımında yine en önemli görev insanlara düşmektedir. Durağan ve soyut hukuk kurallarını somut olaylara uyarlamak ve takdir hakkını kullanarak doğru yargıya varmak, hâkimlere özgüdür. İşte bunun içindir ki adalet dağıtmak, bilgi, yetenek, birikim ve deneyim gerektirir. İyi bir hukukçu, mesleki bilgisinin yanında, genel kültüre sahip olmalıdır. Adalet dağıtımında görev alanlar, sorumluluk bilinci içinde hareket ederek kendisine ve topluma saygı duymalı, kişisel görüş, tercih ve düşüncelerini görevine yansıtmamalıdır. Hukuka olan güvenin artması, toplumsal barışın ve düzenin sağlanmasının ön koşuludur. Öte yandan yargıya olan güvenin artmasının, adalet men-

suplarının tutum ve davranışlarıyla bağlantılı olduğu da hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Yargıya güven konusunda, adalet dağıtanlardan başka; basına, politikacılara, kurum ve kuruluşlara da görevler düşmektedir.

Yargı tarafından verilen her kararın her kesim tarafından beğenilmesi ve kabul edilmesi beklenemez. Kesinleşen kararların eleştirilmesi ve değerlendirilmesi doğaldır. Ancak, yargıya yönelik eleştiriler bilimsel ve hukuki olmalı; kararı verenler değil, karar eleştirilmelidir. Münferit kararlar gündeme getirilerek, toplumda yargı sürekli yanlış karar veriyor endişesi yaratılmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, yargı herkese lâzımdır. Yıpratılmış bir yargı görevini ve işlevini tam olarak yerine getiremez. Kuşkusuz bundan en büyük zararı ülke görür.

***

Türkiye Adalet Akademisi, hâkim ve savcılarının meslek öncesi ve meslek içi eğitimi ile birlikte avukatlar, noterler ve adalet personelinin eğitimini de üstlenmiş bulunmaktadır.

Akademi kuruluş aşamasında olup, gelişimini sürdürmektedir. TMK., TCK., CMK. ve Cezaların İnfazı Kanunu gibi temel kanunların yenilenmesi, meslek içi eğitimin önemini artırmıştır. Kanunların uygulanmasında birliği sağlamak için, ilk derece mahkemelerinde görev yapan hâkim ve savcıların meslek içi eğitime tabi tutulmaları zorunlu bulunmaktadır. Bu eğitim Yargıtay ve Akademi sürdürülmektedir. Ancak henüz istenilen düzeye ulaşılmamıştır. Meslek içi eğitimin yeterli olabilmesi için, eğitim süresi ile eğitim alan meslek mensubu sayısının artırılması gerekli görülmektedir.

Mahkemelerimizde yoğun ve ağır iş yükü altında çalışan yargı personelinin eğitimine hız verilmeli, sosyal ve mali haklarında iyileştirme yapılmalıdır.

***

Yargıtay Başkanı olarak, son kez adli yıl konuşması yapmış bulunuyorum. Kırk yılı aşkın bir süre devam eden yargı hizmetim, Aralık ayında sona erecektir. Geçen bu süre içinde adalet dağıtmanın ağır sorumluluğunu taşımak, adil ve doğru karar vermenin manevi hazzını yaşamak, hayatımın en büyük onur ve mutluluğu olmuştur.

Türk hukukunun oluşmasında ve gelişmesinde katkıları bulunan tüm hâkim, savcı ve avukatlarımız ile adalet görevlilerini kutluyorum. Önümüzdeki günlerin, ülkemize ve tüm dünyaya barış, sevgi ve huzur getirmesini diliyor, hepinize en derin sevgilerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Osman ARSLAN
Yargıtay Birinci Başkanı